

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Lapin liitto on laatinut tämän lausunnon yhteistyössä koulutuksenjärjestäjien ja ELY-keskuksen kanssa

Yleiset kommentit/ Visio/tavoitetila

Selonteossa esitettyä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotavoitetta tulisi tarkastella erityisesti koulutuksen saatavuuden ja saavutettavuuden näkökulmasta. Koulutuspolitiikan keinoin voidaan vaikuttaa yhteiskunnan ja työelämän kehitykseen sekä yksilöiden mahdollisuuksiin. Lappi maakuntana haastaa monella tapaa nämä periaatteet. Pitkät etäisyydet, harva asutus, huonot tietoliikenneyhteydet (paitsi kuntakeskuksissa, valtateillä ja hiihtokeskuksissa), aleneva väestökehitys, kansallisesti merkittävien elinkeinojen läsnäolo ja perusta (matkailu- ja siihen liittyvä logistiikka, malminetsintä-, kaivos- ja terästeollisuus, metsä- ja bioenergia sekä monella tapaa puhdas- ja hiljainen luonto) sekä saamelaisuus.

Lapin etu on pitää Lappi asuttuna. Eri koulutusasteiden palveluiden saatavuus ja saavutettavuus ovat tavoitteen saavuttamisessa keskeinen elementti. Koulutuksen saatavuuden turvaaminen on iso osa sitä pitovoimaa, jolla myös väestön poismuuttoa hillitään. Monipuoliset koulutuspalvelut ovat myös keskeinen vetovoimatekijä alueelle muuttoa harkitseville perheille. Jotta koulutuksen saatavuus ja saavutettavuus voidaan turvata pitkälle tulevaisuuteen, on koulutuksen rahoitusjärjestelmän turvattava koulutuksen ylläpitäminen ja kehittäminen pitkäjänteisesti. Nykyinen rahoitusjärjestelmä on osittain sekava ja monimutkainen eikä mahdollista riittävän pitkäjänteistä näkymää koulutuksen suunnitteluun.

Monipuolinen koulutustarjonta mahdollistaa maakunnan kehittämisen paitsi turvaamalla osaavan työvoiman tarpeen nykyhetkessä niin myös mahdollistamaan uusien avauksien syntymisen ja maakunnan resilienssin kasvattamisen erilaisiin rakennemuutoksiin. Lapin maakunnan kehittämisen

painopisteenä on alueen älykkään erikoistumisen ohjelman mukainen omien vahvuuksien edelleen vahvistaminen ja toisaalta alueen muutosjoustavuuden parantaminen eli uusien tukijalkojen rakentaminen mm. suurteollisuuden ja matkailun ohelle, jotta valmius erilaisiin rakennemuutoksiin vastaamiseksi parane. Pienyritysvaltaisessa Lapissa korostuu Pk-sektorin asema työpaikkojen ja innovaatioiden synnyssä. TKI-toiminnan merkitystä pitää korostaa nykyistä enemmän selonteon linjauksissa. Myös koulutuksen rahoituksessa panostusta tarvitaan tutkimukseen ja tki-toiminnan kehittämiseen. Koulutuksen rahoitusmallit painottuvat tästä näkökulmasta liaksi määrällisiin mittareihin.

Eryteisesti harvaan asutun alueen näkökulmasta olisi toivottavaa, että selonteossa laajennettaisiin kehittämisenäkökulmaa OKM:n hallinnonalaan laajemmaksi. Kansallisilla toimilla (esim. sosiaali- ja perhepolitiikka) voidaan vaikuttaa väestökehitykseen eri alueilla. Tässä selonteossa on keskitytty määrällisen koulutuksen saavuttamiseksi ”helpoimpaan” ratkaisumalliin, jossa syntyvyyden alentamista pyritään paikkaamaan tuonnilla eli ulkomaalaisten opiskelijoiden määrän kasvattamisella. Tätä ei voida pitää kestäväenä kansallisesti. Muita asioita, jotka ovat jäänyt vähälle huomiolle selonteossa ovat mm. haastavassa työmarkkina-asetmassa olevien tukitoimenpiteet, toisen asteen koulutus aikuisten osalta, opiskelijoiden ohjaus ja tukitoimet. Eryteisesti oppivelvollisuuden nostamisesta johtuen tukea ja ohjausta tarvitsevien opiskelijoiden määrä kasvaa merkittävästi.

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

-

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

Selvityksessä todetaan, että Suomessa tyttöjen ja poikien osaamiserot ovat kasvaneet PISA-tutkimuksen mukaan ja on havaittu, että sukupuolten väliset osaamiserot syntyvät perusopetuksen aikana. Tyttöjen asenteet yleensä opiskelua kohtaan ovat positiivisemmat mikä vaikuttaa opiskelumenestykseen. Toisaalta on huoli yleensä lasten ja nuorten osaamistason laskusta ja koulupudokkaiden ja syrjäytyvien nuorten määrän lisääntymisestä.

Tyttöjen ja poikien välisten osaamiserojen korostamisen sijaan olisi hyvä keskittyä kehittämään yhdenvertaista ja yhteisöllistä koulujärjestelmää, jossa kaikilla oppilailta olisi mahdollisuus kehittyä ja onnistua omat lähtökohdat huomioiden. Yhtenä keinona tähän on selkeästi myös lisätä kaikkeen opettajankoulutukseen erityispedagogista osaamista ja tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteiden tuntemusta. Lisäksi alueellisten tarpeiden turvaamiseksi ja oppivelvollisuuden pitenemisen vuoksi tarvitaan jatkossa lisää erityisopettajia.

Selvityksessä tuodaan myös esiin lasten ja nuorten yksinäisyyden ja kiusatuksi tuleminen kokemukset. Selvityksessä ei kuitenkaan juuri tuoda esille sitä hälyttävää asiaa, että lasten ja nuorten psykiatriset ongelmat ovat viime vuosina lisääntyneet merkittävästi (esim. THL:n

tutkimukset). Erittäin tärkeää olisi pikaisesti järjestää riittävät tukipalvelut ongelmien ennaltaehkäisyyn. Monilla alueilla koulukuraattoreja ja psykologipalveluja ei ole riittävästi saatavana ja psykiatriseen hoitoon ja terapiaan pääsy on liian hidasta.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

Selvityksessä todetaan, että osalle nuorista opiskelijoista liian voimakkaasti itseohjautuvuutta painottava opiskelu on aiheuttanut ongelmia. Erityisesti ammatillisen koulutuksen reformi vaikuttaa aiheuttaneen monille opiskelijoille opintojen pirstaloitumista ja osaamisperustaisuuden hämäryyttä. Ammatillisessa koulutuksessa tulee myös turvata riittävät resurssit koulussa tapahtuvaan opetukseen ja opiskelijoiden henkilökohtaiseen ohjaukseen työelämässä tapahtuvan oppimisen lisäksi.

Selvityksessä ehdotetaan, että yleissivistävien sisältöjen vahvistaminen osana ammatillisia opintoja ja/tai mahdollisuus suorittaa lukio-opintoja ammatillisten opintojen aikana olisi jatkossa paremmin mahdollista. Tämä on kannatettava ehdotus edistämään ammatillisen tutkinnon suorittaneiden jatko-opintovalmiuksien vahvistumista ja hakeutumista korkea-asteen opintoihin myöhemmin. Yto-aineiden osuutta ei kuitenkaan ole järkevää nykyisestä lisätä kattavasti kaikille opiskelijoille, koska lisäys vähentää ammatillisten opintojen osuutta ja voi johtaa tutkintojen suorittamisen vähenemiseen, tutkintojen keskeyttämiseen ja vetovoimahaasteiden syvenemiseen. Määrää pitää voida suunnitella opiskelijan uratavoitteiden ohjaamana joustavasti.

Selonteossa painottuu tavoite opiskelijan jatko-opintovalmiuksiin. Jatko-opintovalmiuksien ohella tulee painottaa ammatillisen koulutuksen perustehtäviä, kuten kohottaa ja ylläpitää väestön ammatillista osaamista, kehittää työ- ja elinkeinoelämää sekä antaa valmiuksia yrittäjyyteen. Puolet opiskelijoista ei hakeudu korkeakoulutukseen vaan vastaa kasvavaan työelämän tarpeeseen. Ammatti- ja erikoisammatti-tutkinnot ovat tärkeitä osaamisen ja ammatti-identiteetin vahvistamisen välineitä. Nämä tutkinnot tarjoavat usein myös korkeakoulututkinnon suorittaneille mahdollisuuden osaamisensa kehittämiseen. Ammatillisen lisä- ja jatkokoulutuksen roolia ja tulee vahvistaa merkittävästi selonteossa.

Selonteossa ei myöskään tunnisteta riittävästi aikuisia toisen asteen opiskelijoita, joita on puolet opiskelijoista. Näistä useimmat ovat kehittämässä jo olemassa olevaa ammattiosaamistaan. Tästä seurauksena tavoitteet ja toimenpiteet jatkuvan oppimisen osalta ovat hyvin vajavaisia ja työelämän kehittämis- ja palvelutehtävä puuttuu kokonaan. Työelämän muutoksen myötä aikuisten toisen asteen opiskelijoiden määrä voi kasvaa entisestään.

Selonteossa tulisi paremmin huomioida ammatillisen koulutuksen koulupudokkaista huolehtiminen erityisesti nyt korona-aikana ja mahdollisissa tulevilla poikkeustilanteissa. Etänä opiskelu on johtanut yhteisöllisyyden ja osallistamisen haasteisiin – digitaalisuutta pitäisi kehittää myös vuorovaikutuksen näkökulmasta. Digitaalisuus parantaa saavutettavuutta, mutta tarvitsee tuekseen

henkilökohtaista ohjausta ja yhteisöllisyyden kehittämistä. Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen etäopiskelussa – panostaminen opetus- ja ohjaustaitoihin.

Tarkastelu jää vajaaksi myös mm. heikossa työmarkkina-asemassa olevien tukemisen, jatkuvan ohjausjärjestelmän ylläpitämisen ja kehittämisen osalta ja tarkastelun monitoimijaisten verkostomallien kytkeytymisestä oppilaitosten toimintaan mm. ohjaamotoiminta.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä tarvitsee yksinkertaistamista, jotta ennustettavuus ja läpinäkyvyys lisääntyisivät. Rahoituksessa ja rakenteellisten tavoitteiden määrittelyssä tulisi huomioida alueelliset erityispiirteet ja erot koulutuksen saavutettavuudessa ja saatavuudessa (esim. oppivelvollisuuden laajentaminen). Erityisesti kädentaitoja vaativissa ammateissa lähiopetuksella on merkittävä rooli, koulutusta on pystyttävä tarjoamaan lähellä kotia myös pitkien välimatkojen Lapissa.

Ammatillisella koulutuksella on merkittävä rooli yhdessä korkeakoulujen kanssa tki-hanketoiminnassa Lapissa. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien (TKI) hanketoiminnan tulisi huomioida valtionosuuksissa ja selonteossa tulisi myös huomioida ammatillisen koulutuksen koulutusvienti.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

Koulutuspoliittisessa selonteossa pidetään merkityksellisenä korkeakoulutuksen saavutettavuutta ja tasa-arvoa sekä yhtäläisiä mahdollisuuksia osallistua koulutukseen eri puolilta Suomea. Lapin maakunnassa on pitkään ollut vajetta korkeakoulukoulutettujen suhteellisessa osuudessa verrattuna kansalliseen keskiarvoon viimeisen vuosikymmenen aikana (www.lapinluotsi.fi).

Kampuksella toteutettavan koulutuksen merkitys koronaepidemiavaiheen aikana saatujen opiskelijakokemusten on etenkin ensimmäistä yliopistollista tutkintoon suorittavien (nuorisoikäluokka) kesken koettu tärkeäksi arvoksi. Oppimisen lisäksi opiskelijoiden yhteisöllisyys sekä kiinnittyminen koko yliopistoyhteisöön edellyttää sosiaalisia kohtaamisia, joka luo osaltaan hyvinvointia, jaksamista ja motivaatioperustaa edetä opinnoissa toivotulla tavalla.

Vaikka korkeakoulut ovat kehittäneet systemaattisesti digitalisaation mahdollistamana ajasta ja paikasta riippumatonta koulutustaan (jatkuva oppiminen, tutkintokoulutus), on kampuksilla toteutettavalla koulutuksella edelleen huomattava vaikutus. Koulutuspoliittisessa selonteossa tulisi huomioida, että jatkossakin on turvattava alueellinen tasa-arvo ja yhtäläiset opiskelumahdollisuudet (saavutettavuus) maan eri osissa niin, että Lapissakin saavutetaan vähintään kansallinen keskiarvo korkeakoulutettujen suhteen tulevina vuosina.

Selonteossa mainitut toisen asteen koulutuksen uhkakuvat linkittyvät myös tulevaisuuden korkeakoulutukseen. Todetaan esimerkiksi, että lukiokoulutuksen yhdenvertaista saavutettavuutta maan eri osissa ei voida turvata. Alueiden elinvoiman kehitys riippuu hyvin paljon paitsi elinkeinojen alueellisesta profiloitumisesta myös kouluttautumismahdollisuuksista. Samalla, kun huolehditaan joustavista väylistä toiselta asteelta korkeakoulutukseen, on huolehdittava siitä, että nuorilla on yhtäläiset mahdollisuudet opiskella kotikunnassaan tai sen läheisyydessä. Tämä tukee myös korkeakoulutettujen alueellisesti tasaisempaa sijoittumista.

Hallitusohjelmassa asetettu tavoite, että puolet nuorista aikuisista suorittaisi korkeakoulututkinnon, ei ole riittävän kunnianhimoinen vuoteen 2040 ulottuvalle selonteolle. Ennakointitieto osaamistarpeiden muutoksesta kertoo korkeakoulutasoisen osaamisen tarpeen kasvavan työelämän muuttuessa. Kansainväliset vertailut osoittavat, että Suomen keskeisissä kilpailijamaissa korkeakoulutettujen osuus on nousemassa esitettyä tavoitetta korkeammaksi. Jos haluamme olla väestön osaamistasossa maailman kärkeä, tulee tavoitteiden kunnianhimoa nostaa esitettyä korkeammalle.

Korkeakoulutuksen määrällinen kasvattaminen edellyttää vahvaa ja ennakoivaa resurssointia, jotta koulutuksen laajuus, laatu ja saavutettavuus voidaan varmistaa. Ammattikorkeakoulujen rahoitus suoritettua tutkintoa kohti on laskenut 2010-luvulla 30 prosenttia. Viimeisten vuosien talouden kiristyminen on tuonut kuitenkin huomattavasti tehokkuutta ammattikorkeakoulujen toimintaan. Viime vuonna päätetyt opiskelijamäärien lisäykset tarkoittavat rahoituksen edelleen supistumista opiskelijaa kohden. Tämä tehokkuuden kasvattamisen tie on kuitenkin kuljettu loppuun, eikä esitetyt koulutuslaajennukset ja uudistukset ole toteuttamiskelpoisia ilman riittävää resurssointia. Selonteossa tulee sitoutua kasvattamaan korkeakoulutukseen kohdennettuja resursseja vähintään samassa tahdissa OECD-maiden keskimääräisten koulutuspanosten kasvun kanssa.

Korkeakoulutuksen määrällinen laajentaminen asettaa paineita opiskelijavalintojen uudistamiselle. Tähtäimessä on oltava opiskelijavalinnat, joiden tavoitteena on mahdollistaa koulutuksen aloittaminen mahdollisimman suurelle joukolle. Nykyisinhän valinnat perustuvat hakijoiden karsimiseen ja korvaavien mahdollisuuksien kuten avoimen korkeakoulutuksen väylän tarjoamiseen. Selonteossa esitetty avointen korkeakouluopintojen perusteella tehtävien valintojen lisääminen ei ole riittävä toimenpide opiskelijavalintojen kehittämiseksi. Koko opiskelijavalintamalli tulee ottaa uudelleen tarkasteltavaksi.

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

Selonteossa on osuvasti kiinnitetty huomiota tieteeseen ja tutkittuun tietoon ja niiden tärkeään merkitykseen osaamiseen perustavan yhteiskunnan kehittämisessä. Tieteen ja tutkitun tiedon saavutettavuus ja sen alueellinen turvaaminen tulisi nostaa enemmän esille. Elinkeinoelämän ja julkisen hallinnon kehittäminen on tulevaisuudessa edellyttää korkeatasoista tutkimusta ja TKI osaamista myös pohjoisessa. Alueella olevat tutkimusorganisaatiot pystyvät tähän tehtävään aluelähtöisesti toimiessaan hyvin vastaamaan. Arktisen matkailun hallittuun kasvuun ja siihen liittyvien palveluiden kehittäminen on hyvä esimerkki siitä, missä alueen ja elinkeinoelämän osaamistarpeet ja alueella toimivien tiede- ja tutkimusorganisaatiot kohtaavat.

Tutkimuksen ja tieteen perustuvan alueellisen osaamisen tärkeys korostuu myös Suomen pohjoisen osan yhteiskunnallisissa ja kulttuurissa kysymyksissä; saame- ja alkuperäiskansatutkimuksen ja osaamisen turvaaminen erityisesti Lapin näkökulmasta on tärkeää. Saamen kieleen, kulttuuriin ja yhteisöllisiin kysymyksiin liittyvän osaamisen (tutkimus) tuottaminen on tärkeää korkeakoulutuksen kehittämisen sekä korkeakoulutettujen tutkinnon sisältöjen kannalta. Korkeakoulutetuista osaajista on maakunnassa jatkuva pula (kasvatusala, sosiaali- ja hyvinvointiala). Korkeakoulujen ml ammattikorkeakouluissa perusrahoituksessa tulee turvata mahdollisuus tki-toimintaan, pelkästään ulkopuoliseen rahoitukseen tukeutumalla ei voida viedä riittävästi eteenpäin korkeakoulun omaa strategiaa, jolla voidaan tuoda uusia näkökulmia ja tukijalkoja aluekehittämiseen.

Työelämälähtöiselle tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnalle on alueellinen tarve, joka kohdistuu erityisesti pk-sektorin uudistumiseen ja kehittämiseen. TKI-toiminta, jonka korkeakoulukamukset tuovat alueille, on elinvoiman perusta koulutustarjonnan ohella. Tätä on kehitettävä osana TKI-tiekartan toimeenpanoa. Ammattikorkeakouluilla on merkittävä rooli alueellisissa ja kansallisissa ekosysteemeissä. Roolina on rakentaa monitoimijaisia työelämäverkostoja sekä varmistaa TKI-työssä kehittyvän uuden osaamisen tiedon siirtyminen laajemmin yhteiskunnan ja elinkeinoelämän käyttöön.

Ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan rahoitus perustuu tällä hetkellä lähes yksinomaan kilpailtuun rahoitukseen, joka ei kaikilta osin tue ammattikorkeakoulun strategialähtöistä TKI-toiminnan profiloitumista. Kilpailtu rahoitus perustuu rahoitusohjelmien strategiaan tavoitteisiin, ja ne ohjaavat ammattikorkeakoulujen toiminnan suuntaa. Tässä selonteossa ammattikorkeakoulujen TKI-toiminta saa aivan liian vähäisen huomion, vaikka työelämän katalysaattorina toimiva innovaatiotoiminta, ja soveltava tutkimus tuo kasvua koko Suomeen. Ammattikorkeakoulujen rooli innovaatiotoiminnassa on keskeinen ja tärkeä. Kansallisesti tulisi luoda ammattikorkeakoulun TKI-toimintaan soveltuva rahoitusmekanismi.

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

Vapaan sivistystyön valtionosuuden perustana käytettävän lähiopetuksen määrä pitäisi poistaa ottaen huomioon mm. Koronatilanteessa esille tulleet haasteet. Vapaalla sivistystyöllä on täydet mahdollisuudet toteuttaa opintoja etäopintoyhteyksin, tämän pitäisi olla luonteva osa nk. normaalissa opiskelutilanteessa erityisesti harvaan asutulla alueella.

Vapaan sivistystyön rooli maahanmuuttajien kouluttajina on merkittävä. Uudella luku- ja kirjoitustaidon tehtävällä on merkittävä rooli sivistysvaltiossa taaten jokaisella mahdollisuuden oppia perustaidot. Rahoitus on kuitenkin riittämätön kattamaan alueellisia tarpeita ja lukutaidottomat joutuvat eriarvoiseen asemaan rahoituksen riittämättömyyden vuoksi. Tätä tulisi tarkastella uudelleen siten, että lukutaito-opetuksen rahoitus ei olisi laskennallisesti yhteydessä muuhun valtionosuuteen, vaan pohjautuisi alueellisiin koulutustarpeisiin.

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

KTK-selvityksessä yhtenä toimenpiteenä esitetään, että ”Tuetaan ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen sekä korkeakoulujen koulutuspalveluiden, tilojen, laitteiden sekä henkilöstön yhteiskäyttöä ihmisten ja työelämän sivistys- ja osaamistarpeisiin vastaamiseksi, koulutuksen toimintaedellytysten vahvistamiseksi sekä koulutuksen laadun ja saavutettavuuden parantamiseksi. Helpotetaan kannustimin ja tarvittaessa lainsäädäntöä sekä tutkintojen ja opetussuunnitelman perusteita uudistamalla toiminnallista yhteistyötä eri koulutusasteiden välillä.” Erityisesti pitkien etäisyyksien maakunnissa ja alueilla, joissa on jo tehty ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen yhteisiä konsortiota voitaisiin lähteä kehittämään myös toisen asteen koulutuksen kanssa yhteistä toimintaa. Lainsäädännön ja muun ohjauksen lisäksi tämä edellyttää kuitenkin myös erillistä rahoitusta yhteisen toiminnan ja erilaisten koulutuksen toteuttamisen hybridimallien pilotointiin. Tällainen rakenne tukisi varmaan myös jatkuvan oppimisen – työuran aikaisen oppimisen joustavien mahdollisuuksien toteuttamista (kohta 3.6).

Korkeakoulujen jatkuvan oppimisen tarjontaa ja aikuisten koulutusmahdollisuuksia käsittelevissä osioissa on keskitytty lähinnä tutkintoa pienempien osaamiskokonaisuuksien tarjonnan kehittämiseen. Työikäisen väestön määrä kasvaa eikä heidän oppimisensa tarpeita voi rajata lyhytkestoiseen kouluttautumiseen. Selonteko tunnistaa heikosti aikuisten tarpeen osallistua tutkintoon johtavaan koulutukseen työuran aikana.

Selonteossa ei otetaan myöskään kantaa, miten tällainen koulutus kyetään rahoittamaan. Korkeakouluilla on rajalliset mahdollisuudet ottaa tutkintoon johtavaan koulutukseen osasuorittajia. Jatkuvan oppimisen tavoitteellinen asetanta on hyvä, mutta toteuttamisen rahoitusta ei ole pohdittu ollenkaan.

Työmarkkinoiden kannalta myös tutkintokoulutuksella on merkittävä rooli työikäisen väestön osaamisen kehittämisessä ja siksi tutkintokoulutuksen joustavoittaminen tulisi ottaa vahvemmin esiin selonteossa. Korkeakoulutuksen on oltava avoinna myös aikuisille. Esimerkiksi ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot (YAMK) ovat toimiva ja suosiotaan kasvattava koulutusmuoto työuran aikaiseen osaamisen kehittämiseen.

Ammatillisen koulutuksen jälkeen polku korkeakoulutukseen vie työelämän kautta. Aikuiset kouluttautuvat pääosin työn ohessa. Ammattikorkeakoulujen opiskelijoista 59 prosenttia on työllisiä. Tämä tarkoittaa, että korkeakoulutuksen aloittamista ei voida arvioida vain suhteessa 20-vuotiaisiin, jotka päättävät toisen asteen koulutuksen. Esimerkiksi ammatillisen koulutuksen jälkeinen polku ammattikorkeakouluun kulkee usein työelämän kautta. Tämä koskee myös osaa Suomeen muualta muuttavista.”

Olisi tärkeää täydentää jatkuvan oppimisen ja TNO-palvelut selontekoon. Myös työvoimakoulutus puuttuu selonteosta kokonaan. Nämä muodostavat tärkeän osan osaamisen parantamisen kokonaisuudesta.

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

Työelämän asiantuntijaosaajien rekrytoimiseksi tulisi pohtia kansallisia malleja, jotka mahdollistavat joustavat ja erilaiset mallit osaavan opetushenkilöstön saamiseksi. Tällaisia ovat mm. yritysiltä ostettava asiantuntijuus, työelämäprofessuurit.

Selonteossa ei mainita saamenkielentaitoisen opetushenkilöstön (paitsi lyhyt maininta varhaiskasvatuksesta) ja saamenkielisten koulutuksen erityisopetuksen tarpeita ja niihin vastaamista.

Erityisopetuksen tarve kokonaisuudessaan tulevaisuudessa kasvaa paitsi väestörakenteen muutosten myös oppivelvollisuuden laajentamisen vuoksi. Erityisopettajien koulutuksessa on olennaista huomioida alueelliset tarpeet ja tasa-arvo.

Selonteossa on esitetty huoli varhaiskasvatuksen kelpoisen opetushenkilöstön riittävyydestä. Lapissakin ammattitaitoisesta henkilöstöstä on jatkuva pula.

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

Täysi-ikäisen opiskelijan kohdalla tulisi poistaa kokonaan vanhempien tulosidonnaisuus.

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

Saamenkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet puuttuvat selonteosta muutamaa mainintaa lukuun ottamatta. Saamenkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet tulee nostaa yhdenvertaisesti tarkasteluun kokonaisuutena siinä, missä ruotsinkielinen ja maahanmuuttajataustaisten tilanne ja oppiminen. Opetus- ja kulttuuriministeriö on perustanut työryhmän, jonka tehtävänä on tarkastella saamenkielisen varhaiskasvatuksen, saamelaisen kulttuuri- ja kielipesätoiminnan, saamelaisopetuksen ja -koulutuksen tilaa sekä tehdä tarvittavia esityksiä. Työryhmän keskeiset tulokset tulee ottaa osaksi tätä selontekoa.

Saamelaisalueen elinvoiman ja työvoimatarpeet huomioiden on tärkeää, että alueen koulutuksen järjestäjaverkosto säilyy. Lukiot ja Saamelaisalueen koulutuskeskus (SAKK) on tärkeää säilyttää alueella nykyisessä laajuudessaan. Se tarkoittaa muun muassa riittävien taloudellisten resurssien turvaamista.

Saamelaisalueen kannalta on äärimmäisen tärkeää, että jatkuvan oppimisen mahdollisuudet turvataan. Jo tällä hetkellä ammattiin koulutettavista iso osa on aikuisväestöä, joka pystyy nopeasti siirtymään koulutuksen parista työelämään. Saamelaisalueen koulutuskeskuksen koulutustehtävä

koskee laajaa maantieteellistä aluetta (saamelaisten kotiseutualue), tällöin on myös tärkeää jatkossakin kehittää koulutuksen joustavia toteutustapoja, muun muassa etä- ja monimuoto-opetusta ja parantaa eri koulutustasojen saavutettavuutta.

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

Maahanmuuttajataustaisille kohdennetut lisätoimet, ohjaus ja tuki vahvistavat ja varmistavat oppimispolkujen onnistumista eri koulutusasteilla. Olisi erittäin tärkeää lisätä kielitietoisuutta kaikessa opetuksessa ja tehostaa ohjaamista em. nivelvaiheissa, jotta varmistetaan oppimisprosessien jatkuvuus ja vähennetään mahdollisia keskeyttämisii ja syrjäytymistä.

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

-

Kauhanen Ritva
Lapin liitto - Lausunto on laadittu Lapissa laajassa yhteistyössä
koulutuksenjärjestäjien ja ELY-keskuksen kanssa